

krug, kroz *Eladu* (knjiga prva, odnosno prvi odeljak *Religije psa*) i *Sedam stepeništa* (knjiga druga) pretaču se do *Negleduša*, finalnog akorda, celine izuzetno složenih značenja.

Izvevši ime svog lirskog junaka (*Negleduš*) od jednog ponešto arhaičnog jezičkog izraza (*negleduš*, ne gledajući) Puslojić je gradió prostor u kome će mitsko, folklorno, urbano i kolokvijalno, oslobađajući se patosa ili, pak, viška »konkretističkih« značenja (premda neprestano računajući i sa jednim, i sa drugim), kroz proces imaginiranja ostvariti neobično jedinstvo, celoviti a mnogostruki identitet.

Kontekst *Negleduša* je atemporalan i aistoričan. To je prostor imaginativne kombinatorike u kome je svaka zamisao izvediva i ostvariva. Utoliko postupci u *Negledušu* mogu nalikovati na postupke koji teže književnoj fantastici, no ova paralela osniva se, pre svega, na složenosti i funkcionisanju tih postupaka a ne na njihovim doslovnim rezultatima.

Iskustvo fantastike ovde je takođe asimilovano, prisutno kao fon. No, ono nije cilj već sredstvo, doslovce *iskustvo* koje se uključuje u jednu drugačiju gradnju.

Spominjući »celoviti a mnogostruki identitet« možemo govoriti i o majstorstvu »slivenog toka«, veštini udruživanja raznorodnog materijala i efekata. Ovo majstorstvo, koje se na najznačajniji način manifestovalo u *Negledušu*, osniva se na brojnim prethodnim naporima.

Negleduš je, na izvestan način, raslojena, destruirana poema. No, ako ga posmatramo iz konteksta koji smo prethodno označili, pouzdanije je govoriti o njemu kao o celini koja se oslobađa konvencionalnih formi, pa i forme poeme, realizujući se na fonu jednog takvog formalnog iskustva.

Geneza ovog odnosa prema formi poeme može se pratiti na ukupnom planu Puslojićevog pesništva. Od pesama *Plotun i košulja* i *Suza putuje prema zemlji* iz njegove prve knjige *Postoji zemlja* (1967.) preko *175 života iz »Knjige mrtvih«* i *Pisama Neznanki* (knjiga *Idem smrti na podšišivanje*, 1972.), sve do *Sedam stepeništa* i *Negleduša* traje taj specifični Puslojićev luk obuhvatnog kazivanja čiji se formalni obrisi manifestuju na fonu poeme, odnosno kao struktura koja podrazumeva iskustvo poeme.

Čini nam se da ova preokupacija ima dublje značenje koje je u bliskoj vezi sa nekim od naših prethodnih tvrđenja. Kao što kod Puslojića lirski oblici teže slivenosti i obuhvatnosti kazivanja karakterističnoj za poemu, tako i pojedinačni elementi njegovog pesničkog iskustva i elementi mitološkog, folklornog, urbanog itd. bivaju organizovani u onu celinu čija smo značenja prethodno podrazumevali pod mnogostrukim a celovitim identitetom.

Takođe, reč je o traganju za adekvatom »proširenog kazivanja« i uspostavljanju ove višesmislenosti koja odlikuje tvorevine savremene književnosti. Ukratko, reč je o poeziji koja se ne iscrpljuje kakvim »odabirom elemenata« i iznalaženjem njihovih estetskih efekata.

Konkretističko-kolokvijalni sloj ove poezije, to jest pesme različite od spominjanih i njima srodnih, kraćih pesama (za ovu poslednju vrstu u *Religiji psa* reprezentujući oblici svakako jesu pesme *Elada*, *Kibela*, *Prometej*, *Histria*, *Put za Tomisa*) takođe imaju svoju punovrednu ulogu. Simbolika konkretno-kolokvijalnog, tako draga značajnom delu savremenog pesništva, pored toga što iznova pospešuje komunikaciju i na izvestan način radikalizuje pesnički jezik, neosporni je doprinos ovog vremena svekolikom pesništvu.

Ona, ujedno, omogućava svojevrsnu igru, zamenu pojmova, čime multiplikovani svet biva otisnut u još neobičniju i složeniju igru. I same granice iskazivanja bivaju bitno pomerene, rastvorene.

U skladu sa tim, igra pesničkih inverzija, svojevrsnih anagrama i nijansi ima značajno mesto u gradnji Puslojićevih pesama. Pri tome, pesnik indirektno zastupa shvatanje o mogućnostima jednog novog estetizma, znatno univerzalnijeg no što ga zagovaraju tradicionalna shvatanja »lepote«. Njegove elemente pesnik sintetizuje na izvestan način pesmom *Okitite se, devojke, krompirovim cvetom* (knjiga *Religija psa*).

O tome svedoče i govorni impulsi koji se naspram književnog jezika ne odnose kao upadice ili paratakse već kao aktivirajući i radikalizujući, »živi sloj«. Taj »sloj« određuje novu »poziciju pesništva« u savremenom svetu.

Time smo se dotakli one ključne tačke koja je *differentia specifica* autentične savremene poezije u odnosu na ona nastojanja koja ne mogu izbeći sudbinu odslikavanja, prilagođavanja i reprodukovanja izvesnih misaonih, teorijskih i drugih sklopova i koncepata. Svojom strukturom i značajnim akcentom na spoljnim vezama i značenjima, na širenju i otvaranju konteksta koji ni jednog časa ne treba da bude shvaćen kao kakav statičan opseg, Puslojićeva poezija nesumnjivo pripada ovoj prvoj kategoriji, što je valjana početna osnova za saznavanje njenog značaja i vrednosti. Ujedno je i ovde reč o onim procesima koji vode zasnivanju *mногоstrukog identiteta* (a ne, dakle, kakve beskonačne višesmislenosti i beskrajne »otvorenosti«) poezije i književnosti uopšte na ovom, danas dosegnutom, stupnju njenog ostvarivanja.

aldo kliman

BALDOV BUMBAR

1.

Reći ćete da mrzim ovakav poredak stvari u svetu, ali nikada nećete biti dalje od istine kao u tom slučaju; mada ne mogu reći da ga baš volim. Ali, moram priznati da me takav odnos umrtvljava. Često zatičem sebe u nekom stanju totalne isključenosti, bez i najelementarnijih senzacija, naravnih za jedno živo biće, (ako se u tom smislu ne varam o samom sebi). Mislim da to potiče otuda što se moji antipodni pogledi u koje podjednako verujem međusobno potiru, i u vezi s time nemam više ništa da dodam, osim da sažaljevam onog predašnjeg neizvesnog gospodina. Kad se okrenuo da ode, čuo sam kako mi preko ramena dobacuje da postoji i neka *treća mogućnost*, koju nisam uspeo da sagledam.

Ah, vi i ne sanjate o čemu je reč! On se zove Šapirograf — neobično ime — i s vremena na vreme sleće mi na desno rame kao pitom gavran. Ako mi se dogodi da kažem: »Nedovoljno! N; e; d; o; v; o; l; j; n; o! Ili — malo! Sasvim ništa — i šta?« — odmah zavntu u svoj valjak tirade à la: »Pogledaj se: stavljaš ruke duboko u džepove, i gotov za besmislice, desnom nogom stupaš na levu. Svi koji te gledaju široko razvlače usta. Na nekom slučajnom uglu kažeš: — *Zdravo!* — a psuješ u sebi: — *I ja tebi!* — Zatim ležeš kraj reke, kao gradsko dete, i udišeš miris štamparskih slova, koja isparavaju sa svežih jutarnjih novina, prostrtih pod tobom u travi. I, za čudo, kao čisti veš zračje otrprhle misli. To osećanje je najbolji tumač slobode! A ako te nekada stave u neki album, u neku poligrafiju, ili, čak, u monografiju, tvoja će duga, hrišćanska kosa, tvoje budistički velike, bazedovljeve oči i tvoj profani jezik, postati fetiši za *sine nobilitate*. Ti si veliki prašnjav svet! Ti si nebo, koje treba pročitati, prozračiti. Ma, pogledaj se! Uđi u loptasto ogledalo i pogledaj se sa svih strana: svoj prljavi vrat, svoju kožu punu gnjida i bubuljica, svoja usmrdela, vlažna nedra, svoje smešne, smešne nožice... Ti, velika, gadna žabo!...«

Nisam nestrpljiv. Na kraju krajeva, to me ostavlja sasvim ravnodušnim; ponekad me, zaista, oneraspoloži ono: trak, trak, trak... Ali znam da je to neka dobrodušna, davnajšnja moja svest. Možda se na taj način pročišćuje. Ali, ona je sada u Opoziciji jedne drugačije moguće svesti.

Sudar nije bio ni malo slučajan. Slučajan je bio samo moj sagovornik, onaj koji je otišao i dobacio mi preko ramena da postoji *treća mogućnost*. Možda je reč o Istini, o Apsolutnoj Istini. Eto, time je počelo.

Lutajući među ovim ošamućenim redovima koje je napisao neki Aldo Klíman, osuđen na preranu smrt, ne mogu a da se ne osmehnem. Živi jedna apstrakcija nazvana Baldo Foro, a bukvalno umire njen tvorac, iako je njegova dobra volja mogla da me učini malo srećnijim, da mi pokloni neku idiličnu ljubav ili bar veliki uspeh u životu. Ali, eto, takav sam kakvog me je on zamislio. Verovatno je imao oskudnu maštu, ili je, opet, želeo da mi se podsmehe kroz brkove. Bilo kako mu drago, prinuđen sam da se raspravljam sa nekim neizvesnim gospodinom o putu ka Apsolutnoj Istini.

Ali to se ipak neće dogoditi. He! Ako ništa više, bar neću dozvoliti da mi bilo ko izmišlja konverzacije. Otići ću u javno kupatilo i sprati ovu nečistoću, koju je na mene nabacao Aldo. Uostalom, on voli Zenen Golopera.

— Baldo, vrati se u priču!

— Neću, ti mi pripremaš nešto strašno. Ja nisam zaboravio Filipa Guka. Nagnao si ga da izvrši samoubistvo. I ne samo on, sve su ti ličnosti po malo ćaknute. Neću dozvoliti da se to i meni dogodi.

— Vрати se, kad ti kažem!

— Ma, pusti mi ruku! Šta uobražavate vi pisci?! Malo ti je što razgoljuješ i moje najintimnije misli i doživljaje. Seti se »Jutarnjeg sna« i »Formule«. A, kako mi se čini, u poslednjoj priči spremaš nešto još strašnije. Zavirio sam u tvoje skice. Želiš da me spališ. E, da znaš, neću biti kod kuće kada ona izgoni. Spasiću se, kao što se ti spasavaš svoje istine, izmišljajući mene.

— Pa, sve je to najobičnija slučajnost, Baldo. To što sam ja ja, a ti ti. Neka drugačija kombinacija atoma u kosmosu mogla je da napravi inverziju. Najvažnije je to što ti nisi laž, kao što nisam laž ni ja.

— Onda mi dozvoli da ja pišem tvoj život. I tako si protiv konvencija u umetnosti.

— A šta to ima o meni da se kaže?

— Sve zavisi — odakle se počne. Mislim da znam kako bih.

— Znači, nećeš praviti gluposti, nećeš bežati iz priče?

— Pod uslovom koji sam ti rekao.

— Onda, pokušaj. Ali ostani tu, u fascikli. Imam neke planove sa tobom.

— U to ne sumnjam. Pa, rekao sam ti da znam. Ali, kad si već tu, šta ti misliš o Istini? Ona vucibatina, koju si pokušao da mi podmetneš, smatra da postoji i neka *treća mogućnost*. Šta ti je to značilo?

— Veruj mi, Baldo, da je to bilo sasvim slučajno. Želeo sam samo da iniciram dijalog. Sećaš se onog Klajstovog eseja o tome kako se misli rađaju postupno iz razgovora? Smatrao sam da treba da vas pobudim na dijalog. Verovatno bi izašlo nešto zanimljivo, da ti nisi skrenuo vodu u drugi jaz.

— Ko kaže da nije proizašlo? Vi stvaraoći se uvek krijete u nekim mističnim maglama. Želite da se o vama pričaju svemo-

guće anegdote, da se stvaraju legende, a, eto, ja sam uspeo da te uvučem u tvoju sopstvenu priču.

— Ah, ja sam krajnje nezanimljiv. Mogu, čak, da budem i dosadan.

— Već jes! Pogledaj gore: čitalac je (ej, kako te ono zovu?) već isknivio usta, kao da želi da kaže: »Vidi, vidi ti, šta je on to napisao!«

— Nemoj ovo da pripisuješ meni. Ti si sam zahtevao da razgovaramo. Ovo ne spada u moju priču.

— O, daleko više, nego što misliš. Hteo si da nas navedeš na dijalog o Apsolutnoj Istini (bože, šta je to?!), a s druge strane želiš da diriguješ našim razgovorom. Pusti ga, jednostavno. Ovih nekoliko redaka gore su ta Apsolutna Istina.

— Mislim da te razumem, Baldo.

— Vraga razumeš.

2.

A! Već ste pomislili da sam zaboravio na svoj cilj. Pa, pogledajte prvu rečenicu. Tamo negde počinje duhovna biografija mog tvorca.

— Lažeš, Baldo! To je tvoja duhovna biografija. Ti si samo jedno stvorenje, kao i Mateja, Marko, Luka i... kako može jedan produktivni moze mašte da objašnjava, (molim tel), moju duhovnu biografiju. Ne poričem da ona emanira iz svakog mog gesta, pa i u ovom činu pisanja. Ali, ipak, zar ne shvataš da sam ja taj koji rešava da li ćeš ti kinuti u priču ili ne. Ajde, kinni!

— Moliiiiiiiihite!... Ostavi me na miru!

— Ako te ostavim na miru, to će ti biti poslednja rečenica koju si izgovorio. Ja sam tvoj demiurg. Ajde, izgovori nešto.

— ?

— Eto, vidiš da ne možeš. Zato što ja to hoću. Evo, na primer, sad ću ti premutirati ime. He, he!

Baldo	Abldo	Lbado	Dbalo	Obald
Balod	Ablod	Lbaod	Dbalod	Obadl
Badlo	Abldo	Lbdao	Dbldao	Oblad
Badol	Abdol	Lbdoa	Dbloa	Oblda
Boald	Abold	Lboad	Dboal	Obdal
Baodl	Abodl	Lboda	Dbola	Obdla
Blado	Albdo	Labdo	Dabla	Oabld
Blaod	Albod	Labod	Dabol	Oabdl
Bldao	Aldbo	Ladbo	Dalbo	Oalbd
Bldoa	Aldob	Ladob	Dalob	Oaldb
Bload	Alobd	Laobd	Daobl	Oadbl
Bloda	Alodb	Laodb	Daolb	Oadlb
Bdalo	Adblo	Ldbao	Dlbaod	Olbad
Bdaol	Adbol	Ldboa	Dlboa	Olbda
Bdlao	Adlbo	Ldabo	Dlabo	Olabd
Bdloa	Adlob	Ldaob	Dlaob	Oladb
Bdoal	Adobl	Ldoba	Dloba	Oldbda
Bdola	Adolb	Ldoab	Dloab	Oldbda
Boald	Aobld	Lobad	Dobal	Odbal
Boadl	Aobdl	Lobda	Dobla	Odbla
Bolad	Aolbd	Loabd	Doabl	Odabl
Bolda	Aoldb	Loadb	Doalb	Odalb
Bodal	Aodbl	Lodba	Dolba	Odlba
Bodla	Aodlb	Lodab	Dolab	Odlab

Kao što vidiš mogu da te prekrstim sto i dvadeset puta, ako želim, a da ti ne mrdneš ni malim prstom. Može, na primer... —

— Zašto si precrtao te asocijativne eksperimente? Boald — kao Boalo; Dalbo — kao Dao Bog... itd. Varaš se, ako misliš da je to loše. Ti pokušaji nisu jednostrani i besmisleni, kao tvoja želja da nađeš novu formulu za strukturu priče.

— Tvoja slepa mržnja prema meni, Baldo, ne dozvoljava ti da pogledaš dalje od nosa. Ti još uvek nisi svestan do koje si mere živ i istinit. Možda me provociraš da bi otkrio moju poetiku. Ali to bi ti malo koristilo, kao ni bolesniku objašnjenje njegove bolesti. To može da izazove samo pogoršanje stanja, a ono, evo, već nije sjajno.

— Nema tu nikakve filozofije. Tvoja je »poetika« očigledna, daleko više nego što misliš. Ali nemoj, takođe, da se zavaravaš da ti ne čitam nameru, koju želiš da ostvariš umetanjem sebe samog u priču. Tu bi zlobnici zaista mogli da trljaju ruke do usijanjanja.

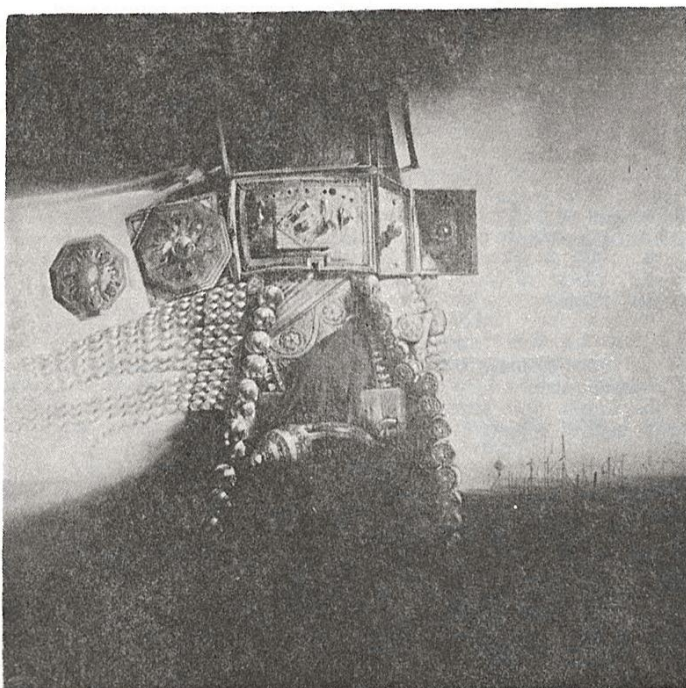
— Rekoh ti da je to sasvim slučajno.

— A, ne, ne. To je, po meni, razračunavanje sa samim sobom. Ti mi se podsmevaš; čak si mi usadio i nekakvog bumbara u glavu, ali ja znam da će tebi knjižiti sve račune.

— Gluposti! Hteo sam da ošinem po takvima kao što si ti. Po primitivnim dekadentima, bez ikakvog pogleda na svet. (Tvoji »antipodni pogledi«!) Pih!) Pesimist, koji na život i na svu ljudsku delatnost gleda kroz prizmu Smrti, tuđ ovom vremenu.

— Pa, zašto me osuđuješ? Ti si me takvog izmislio!

— Ne, Baldo, ja sam te samo video na ulici, među ljudima — i dao ti ime.

likovni prilozi na stranama 7, 13, 16, 22 i 23: slike milana uzela